

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

№2
2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026 -yil, 2-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017 y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
H.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

H.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

MUNDARIJA:

NAZARIYA VA METODOLOGIYA	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Озода Мамаюнусовна Пардаева Янги Ўзбекистоннинг бойлиги бўлган инсон капиталининг ривожланишида оиланинг ўрни	5
Мурод Мухаммедович Мухаммедов Макроиктисодий барқарорликни таъминлашда иш ҳақи ва нархлар мувозанатининг аҳамияти	9
Dr. Okszana KISZIL Between the two worlds: migrant children and adaptation strategies	12
Зарина Муродовна Мухаммедова Ўзбекистонда облигациялар бозорини ривожлантиришнинг иқтисодий муаммолари ва стратегик йўналишлари	17
SANOAT VA QISHLOQ XO‘JALIGI	
Junaydillo Sadiyevich Fayziyev Qishloq xo‘jaligida yetishtiriladigan sigir sutining sifat ko‘rsatkichlari	20
Джунайдилло Садиевич Файзиев, Азизахон Мамасидикова Положительные и отрицательные аспекты использования пальмового масла в пищевой промышленности	23
TADBIRKORLIK, MEHNAT, BANDLIK VA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH	
Lola Nazarovna Xalikova, Shamsiddin Kiyamiddinovich Yuldashev, Muxammadjon Mansur o‘g‘li Xojiyev O‘zbekistonda iqlim o‘zgarishining mehnat unumdorligiga ta’siri	28
Anvar Nematovich Xoliqulov Innovatsion iqtisodiyot sharoitida mehnatning xarakteri va manfaatlar mushtarakligi	33
XIZMAT KO‘RSATISH VA SERVIS	
Абдумалик Бектемиров, Дилшод Фархадович Насиров Оценка эффективности инновационно-инвестиционной стратегии предприятий сферы услуг Республики Узбекистан	36
Рузибой Нормухоматов, Уктам Абдуғани ўғли Абдурайимов, Шерзод Мирзаали ўғли Музаффаров Соғломлаштириш хизматларида B2 витамини (рибофлавин)нинг ўрни, очилиш тарихи, аҳамияти, манбалари, етишмаслигининг олдини олиш йўллари	43
Обид Мамаюнусович Пардаев Иссиқлик таъминоти хизматларини кўрсатишда энергия ресурсларини тежаш ва улардан самарали фойдаланиш йўллари	46
Феруз Нематуллаевич Абилов Агросервис хизматларини ривожлантириш асосида аҳолини камбағалликдан чиқариш механизмини такомиллаштириш	50
Zebo Eshmaxmatovna Normurodova Maishiy xizmatlar samaradorligini oshirishda sinergetik, messijerlik va geffen samaralarining o‘rni (Qashqadaryo viloyati misolida)	55
Nargiz Toxirovna Sattarova, Sultonbek Azizovich Baxromov O‘zbekistonda servis iqtisodiyoti: xizmat ko‘rsatish sifatini boshqarishning zamonaviy usullari va tendensiyalari	59

5. Национальный комитет Республики Узбекистан по статистике. Innovation activity of organizations in the Republic of Uzbekistan, 2024. https://stat.uz/img/press-relizlar/press-reliz-innovatsiya-eng-25_07_2025_p64657.pdf
6. Национальный комитет Республики Узбекистан по статистике. In 2025, investments in fixed assets reached 591.1 trillion soums. <https://stat.uz/en/press-center/news-of-committee/66507-2025-jilda-asosij-kapitalga-investitsiyalar-591-1-trln-s-mga-etdi-4>
7. Национальный комитет Республики Узбекистан по статистике. Gross domestic product of the Republic of Uzbekistan, January–March 2025. https://stat.uz/img/analitika-vvp_ang-p43912.pdf
8. President of the Republic of Uzbekistan. Official materials on investment climate and economic reforms in Uzbekistan <https://president.uz/en/lists/view/7075>
9. OECD, Eurostat. Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. OECD: https://www.oecd.org/en/publications/oslo-manual-2018_9789264304604-en.html
10. The World Bank. Services, value added (% of GDP) – Uzbekistan. <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS?locations=UZ>

Рузбой Нормухоматов – СамИСи профессори, т.ф.д.
Уктам Абдуғани ўғли Абдурайимов – СамИСи катта ўқитувчиси
Шерзод Мирзаали ўғли Музаффаров – СамИСи талабаси

СОҒЛОМЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИДА В₂ ВИТАМИНИ (РИБОФЛАВИН)НИНГ ЎРНИ, ОЧИЛИШ ТАРИХИ, АҲАМИЯТИ, МАНБАЛАРИ, ЕТИШМАСЛИГИНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ЙЎЛЛАРИ

Аннотация. Мазкур мақолада инсон саломатлигини сақлашда муҳим аҳамиятга эга бўлган В₂ витамини (рибофлавин)нинг очилиш тарихи, аҳамияти ва ушбу витаминнинг асосий манбалари қайси маҳсулотлар эканлиги ҳақида маълумотлар келтирилади. Шунингдек, бу муҳим витаминга бўлган талабни қандай қондириш кераклиги бўйича ҳам тавсиялар берилган.
Калит сўзлар: витамин, рибофлавин, озиқ-овқат, витамин етишмаслиги, биологик фаол моддалар, микронутриентлар.

Кириш. Шунингдек қайд этиш лозимки, озиқ-овқат маҳсулотлари таркибида углеводлар, ёғлар, оксиллар ва минерал элементларнинг керакли даражада бўлишига қарамай, витаминларнинг бўлмаслиги ёки етишмаслиги организмда модда алмашинуви жараёнларининг бузилишига сабаб бўлиши ва натижада авитаминоз касаллиги пайдо бўлиши ҳеч кимда шубҳа уйғотмайди.

Инсон организми витаминларни синтез қила олмаслиги сабабли, уларни инсон фақат озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилиш орқали олади. Шу соҳа мутахассисларининг таъкидлашича, бугунга қадар 30 га яқин витаминлар ва витаминларга ўхшаш фаол моддалар очилган ва уларнинг хоссалари, кимёвий таркиби яхши ўрганилган. Ана шу витаминлар орасида инсон организми учун жуда зарур бўлган ва хоссалари яхши ўрганилган витаминлардан бири В₂ витамини (рибофлавин) ҳисобланади.

В₂ витаминининг очилиши XIX асрнинг 70-80 йилларига бориб тақалади. 1870-1880 йилларда сут ва зардобда сариқ рангли модда мавжудлиги кузатилган, лекин унинг аҳамияти аниқланмаган. Кейинчалик 1906 йилда инглиз олими Фредерик Хонкинс овқатда ҳаётини муҳим «Қўшимча омиллар» борлигини исботлаган. 1910-1920 йилларда сут зардобидан олинган сариқ пигмент «лактофлавин» деб аталган. 1920 йиллар охирида бу модданинг етишмаслиги ўсишнинг секинлашиши, тери ва кўз касалликларига олиб келиши аниқланган. 1933 йилларда Рихард Кун ва Пауль Каррер деган олимлар витамин В₂ ни тоза ҳолда ажратиш оладилар. Кейинчалик у “рибофлавин” деб номланади. Рибофлавин ribo-рибоза шакари, “Flavus”-сариқ ранг маъносини англатади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Мамлакатимизда ҳам витаминлар, уларнинг хоссалари, инсон ҳаётидаги аҳамияти бўйича маълум даражада илмий-тадқиқот ишлари олиб борилган. Бундай олимлар қаторига С.Ю.Юнусов, А.С.Содиқов, М.Мирзаев, С.Н.Далимов, Қ.Қодиров, М.Н.Набиев, Р.А.Холматов, шунингдек Ўзбекистон Фанлар

академияси Биокимё институтининг бир қанча олимларини киритиш мумкин. Бу борада илмий-тадқиқот ишлари олиб борган рус олимлари қаторига Н.И.Лунин, И.П.Павлов, А.Н.Бах, В.А.Энгельгардт, А.Н.Несмеянов, С.Н.Северин, шунингдек Россия Федерацияси тиббиёт фанлари академияси олимларини киритиш мумкин.

Тадқиқот методологияси. Олиб борилган изланишлар натижасида таҳлил, иқтисодий таҳлил, илмий мушоҳода, маълумотларни гуруҳлаш усулларида фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Хужайраларни энергия билан таъминлаш В₂ (рибофлавин) витаминининг муҳим хусусиятларидан бири саналади. Унинг бу хусусияти В₂ витаминининг флавин моноклетоид (ФМН) ва флавин аденин динуклетоид (ФАД) каби коферментлар таркибига кириши билан изоҳланади. Ушбу коферментлар оксидланиши-қайтарилиши реакцияларида иштирок этиб, углеводлар, ёғлар ва оксиллардан энергия ҳосил бўлишини таъминлайди (1, 2). Шунингдек, витамин В₂ антиоксидант ҳисобланиб химоя тизимида ҳам иштирок этади (3).

Бундан ташқари В₂ витамини хужайра даражасида нафас олишни таъминлаш, тери, тирноқ ва сочлар соғломлиги, шунингдек асаб тизими ва бош миянинг нормал фаолияти учун ҳам жуда зарур ҳисобланади (1, 2, 3).

В₂ витаминининг темир алмашинувида иштирок этиб, гемоглобин синтезига бевосита ёрдам бериши ҳам исботланган. В₂ витаминининг яна бир муҳим хусусиятларидан бири унинг организмда пиридоксиннинг (В₆ витамини) фаол шакли пиридоксальфасфотга айланишини тезлаштириш ҳисобланади (4).

Организмда В₂ (рибофлавин) витаминининг етишмаслигининг классик белгилари қуйидагилар ҳисобланади:

- оғизда яра пайдо бўлиши;
- томоқда оғрик;
- лаб бурчакларининг ёрилиши (ангуляр стоматит);
- лаб ва оғиз атрофи терисининг яллиғланиши;
- иштаҳанинг йўқлиги;
- тилнинг қизариши ва яллиғланиши;
- умумий ҳолсизлик, тез чарчаш ва бошқалар.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, ўз соғлигини сақлашга бефарқ бўлмаган ҳар бир инсон ўзининг овқат рационида В₂ витаминининг суткалик нормасини таъминлаши учун, бу витаминнинг асосий манбалари қайси озиқ-овқат маҳсулотлари ва хомашёлари эканлигини билиши мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Шу сабабли қуйидаги 1-жадвалда В₂ витаминининг асосий манбалари қайси озиқ-овқат маҳсулотлари эканлиги ҳақидаги маълумотларни келтирдик.

1-жадвал

В₂ витаминининг асосий манбалари

Т/р	Озиқ-овқат маҳсулотлари	Микдори, мг/100 г
1.	Мол жигари	2,2-2,6
2.	Нон ачитқиси	2,0-2,4
3.	Мол буйраги	1,6-2,1
4.	Пишлоқ	0,40-0,75
5.	Товуқ тухуми (сарик қисми)	0,32-0,50
6.	Сузма (творог)	0,30-0,40
7.	Мол гўшти	0,20-0,22
8.	Сигир сути	0,14-0,24
9.	Гречиха ёрмаси	0,20-0,23
10.	Карам	0,025-0,050
11.	Картошка	0,08-0,10
12.	Сабзи	0,02-0,06
13.	Хурмо	0,05-0,06
14.	Помидор	0,02-0,04
15.	Исмалоқ (шпинат)	0,10-0,12
16.	Грек ёнғоғи	0,13-0,15

17.	Анжир	0,12-0,14
18.	Узум	0,08-0,10

1-жадвалда келтирилган маълумотлар шундан далолат берадики, В₂ витаминининг асосий манбалари ҳайвонот маҳсулотлари экан. Масалан, мол жигари ва буйракларида В₂ витамини энг кўп миқдорда, яъни 100 г маҳсулотда 2 мг дан ортиқроқни ташкил этади. Бу дегани 100 г мол жигарини истеъмол қилган киши организми учун бир суткада керак бўладиган В₂ витаминини олади. Шунингдек, бу витаминнинг асосий манбалари сифатида сут ва сут маҳсулотларини ҳам келтириш мумкин. Ўсимлик маҳсулотларидан В₂ витаминининг асосий манбалари бўлиб исмалоқ (шпинат), грек ёнғоғи, гречиха ёрмаси, анжир, узум, сабзи, помидор, карам ва картошка сингари мева ва сабзавотлар ҳисобланади.

В₂ витаминининг суткалик меъёри бўйича адабиётларда келтирилган маълумотлар бир-биридан маълум даражада фарқ қилади. Масалан, “Озиқ-овқат маҳсулотларининг кимёвий таркиби” бўйича маълумотномада (6) В₂ витаминининг кундалик нормаси 2,0-2,5 мг деб келтирилган.

Юқорида келтирилган маълумотлар шундан далолат берадики, ҳар бир киши ўз овқат рационида В₂ витаминига бой маҳсулотларнинг етарли даражада бўлишига эътибор қаратиши муҳим ҳисобланади. Шунингдек, спиртли ичимликларни ичиш, тамаки маҳсулотларини чекиш каби зарарли одатлардан сақланиши ҳам В₂ витамини профилактикасида муҳим аҳамиятга эгадир.

Хулоса ва таклифлар. Хулоса қилиб айтганда, В₂ (рибофлавин) витаминининг асосий манбаи бўлиб мол гўшти, суб маҳсулотлари (мол жигари, буйраги), пишлок, товук тухумининг сариқ қисми ҳисобланади. Шу билан бирга витаминлар, хусусан В₂ витамини ҳам инсон организмида етарли миқдорда синтез бўлмайди.

Юқорида келтирилган маълумотларни умумлаштириб қуйидаги таклифларни берамиз:

1. Ҳар бир киши ўз рационида ортиқча шакар (углеводлар) ва оқ ундан тайёрланган маҳсулотларни, шунингдек энергетик, кола ва қаҳва ичимликларининг бўлишини чеклаши тавсия этилади, чунки бу маҳсулотлар В₂ витаминига бўлган эҳтиёжни оширади.

2. В₂ витамини юқори ҳарорат таъсирига бардошли бўлсада, мис, темир ионлари таъсирида тезда парчланади. Шу сабабли таом тайёрлаганда пўлатдан тайёрланган ёки эмал қатлами бўлган идишлардан фойдаланиш тавсия этилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

- Северин С.Н. Биохимия витаминов. М.: Медицина, 1981, 320 с.
- Бах А.Н. Основы биохимии. М.: АН СССР, 1937, 412 с.
- FAO/WHO. Vitamin and mineral requirements in human nutrition. Rome: FAO, 2004, 341 p.
- Шабров А.В. Клиническая витаминология. Санкт-Петербург, 2016.
- Шайхова Г. Овқатланиш сабоқлари. Тошкент, Ўзбекистон, 2015.
- Покровский А.А. Химический состав пищевых продуктов (справочные таблицы содержания основных пищевых веществ и энергетический ценности пищевых продуктов. М.: Пищевая промышленность, 1976, с 9.

Р.Нормакматов, У.Абдурайимов, Ш.Музаффаров Витамин В2 (рибофлавин): история открытия, значение, источники, профилактика дефицита Аннотация. В данной статье приводятся сведения об истории открытия, значении и источниках витамина В2 (рибофлавина), который имеет важное значение для сохранения здоровья человека. Кроме того, авторы дают свои рекомендации по мероприятиям по предотвращению его дефицита. Ключевые слова: витамин, рибофлавин, пища, дефицит витаминов, биологически активные вещества, микроэлементы.	R.Normakhmatov, U.Abdurayimov, Sh.Muzaffarov Vitamin B2 (Riboflavin): discovery history, importance, sources, prevention of deficiency Abstract. This article provides information on the discovery history, importance, and sources of vitamin B2 (riboflavin), which plays a crucial role in maintaining human health. Additionally, the authors offer their recommendations on measures to prevent its deficiency. Keywords: vitamin, riboflavin, food, vitamin deficiency, biologically active substances, micronutrients.
--	--

ISSN 2091-5187

❧ “SERVIS” ❧

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

15.05.2026-yilda terishga berildi. 26.05.2026-yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84_{1/8}. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,4. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,37. Adadi 100 nusxa. Buyurtma № 0105A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.